

SINTEZE

Studii de Strategie și Politici
SPOS 2023

STUDII DE STRATEGIE ȘI POLITICI (SPOS) 2023

– SINTEZE –

București, 2024

- STUDII DE STRATEGIE ȘI POLITICI (SPOS) 2023 -

ISSN 1843-1372

© Institutul European din România, 2024

Bd. Regina Elisabeta 7-9

Sector 3, București

www.ier.gov.ro

Coordonatori de proiect din partea IER/studii:

Mihaela-Adriana Pădureanu (Studiul 1), Ioana-Elena Secu (Studiul 2), Iulian Onească (Studiul 3)

Opiniile exprimate aparțin autorilor studiilor și nu reprezintă poziția Institutului European din România.

Cuprins

**Studiul nr. 1. Consolidarea unei economii europene reziliente la orizontul anului 2040.
Integrarea României în lanțurile valorice europene 5**

**Studiul nr. 2. Procesul de integrare europeană în Balcanii de Vest. Perspective și orientări
ale României..... 9**

**Studiul nr. 3. Rolul mecanismelor regionale de cooperare în contextul geopolitic actual.
Oportunități și provocări pentru România..... 17**

Studiul nr. 1. Consolidarea unei economii europene reziliente la orizontul anului 2040. Integrarea României în lanțurile valorice europene

Autori: Daniela STAIKU (coordonator)
Eugenia GUȘILOV

Studiul investighează consecințele ultimelor două crize majore (pandemia de COVID-19 și agresiunea rusă din Ucraina) asupra economiei europene și urmărește cum s-a schimbat politica economică și industrială a Uniunii Europene (UE) ca răspuns la cele două evenimente. Studiul prezintă starea de ansamblu a economiei europene, dar și starea economiei românești prin prisma efectelor pe care le-au produs aceste două șocuri, în contextul schimbării raporturilor de forțe din economia mondială. Perioada de timp analizată în acest studiu este 2020-2023. În acest sens, cercetarea s-a axat pe cele mai recente surse bibliografice și date disponibile. Studiul urmărește identificarea macro-tendințelor și înțelegerea răspunsului european (articulat inclusiv la nivel de strategii sectoriale) pentru a **crește reziliența economiei europene** la orizontul 2040-2050. Ultimul capitol acordă o atenție sporită domeniilor care, prin dezvoltarea lor, pot contribui la o **Românie mai rezilientă** în contextul celor patru tranziții (geopolitică, de politică economică, energetică și digitală).

Termenul de „economie rezilientă” este folosit de peste 20 de ani, însă folosirea lui s-a intensificat mai ales în ultima decadă. Folosit pentru a descrie modul în care au reacționat economiile la atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 sau la criza economică din 2008¹, termenul „rezilientă” este unul polisemantic, împrumutat din ecologie, domeniu în care începe să fie utilizat în anii '70². Cu toate că, într-un context mai amplu, a fi rezilient înseamnă a înțelege sursa riscurilor și a oportunităților, a face față incertitudinii și șocurilor, în acest studiu considerăm o economie rezilientă ca fiind:

„capacitatea de a reduce la minimum potențialele vulnerabilități, de a promova o creștere mai robustă și mai favorabilă incluziunii, de a consolida capacitatea macroeconomiei de a face față șocurilor și de a realoca resurse pentru a valorifica noi oportunități de creștere.”³

Studiul este structurat în trei capitole. Primul capitol - *Schimbarea raportului de forțe în economia mondială* - prezintă meta-trasformările din economie prin identificarea tipurilor de tranziții și a modurilor în care se fragmentează comerțul internațional pe linii geopolitice. Lucrarea urmărește două constante: modul în care **pandemia de COVID-19 și războiul din Ucraina** au afectat lanțurile de aprovizionare și au transformat gândirea economică și politică industrială în Europa și Statele Unite în ultimii trei ani. Cu toate că începutul deglobalizării poate fi trasat încă din 2018, odată cu declanșarea războiului comercial dintre SUA și China, cele două evenimente de tip „lebedă neagră” care au urmat nu au făcut decât să accelereze acest proces. Readucerea producției înapoi acasă, în Occident (*reshoring/onshoring*) sau în țări-aliat geopolitic

¹ Pentru o analiză a modului în care au reacționat economiile după criza financiară din 2008 vezi: Didier Tatiana, Hevia Constantino, Schmukler Sergio L., “How resilient and countercyclical were emerging economies during the global financial crisis?”, *Journal of International Money and Finance*, Volume 31, Issue 8, 2012, pp. 2052-2077, <https://doi.org/10.1016/j.jimonfin.2012.05.007> (12.10.2023).

² Myers-Smith Isla H., Trefry Sarah A., Swarbrick Vanessa J., “Resilience: Easy to use but hard to define”, *Ideas in ecology and evolution*, 5: 44-53, 2012.

³ “Overview Paper on Resilient Economies and Societies”, OECD, Meeting of the OECD Council at Ministerial Level Paris, 6-7 mai 2014, p. 2, [https://www.oecd.org/mcm/C-MIN\(2014\)7-ENG.pdf](https://www.oecd.org/mcm/C-MIN(2014)7-ENG.pdf) (10.07.2023).

(*friendshoring/ally-shoring*), a devenit o prioritate. Această reaşezare a relațiilor și fluxurilor economice la nivel global generează nu doar probleme, ci și oportunități. Evoluțiile din ultimii trei ani din politica industrială atât a Statelor Unite, cât și a Uniunii Europene, reprezintă internalizarea constatării că, din perspectiva siguranței în aprovizionare, a bazei de producție și a locurilor de muncă, „Globalizarea a fost foarte bună pentru țările în curs de dezvoltare, în special pentru Asia, dar foarte rea pentru democrațiile liberale” (Suzanne Berger, autoarea cărții *Making in America*)⁴. Crizele recente au acționat ca un catalizator pentru operaționalizarea unui răspuns necesar și totodată adecvat la nivel de politici publice, care să reechilibreze balanța comercială în favoarea Occidentului.

Cel de-al doilea capitol, *Economia europeană la orizontul anului 2040*, prezintă o selecție de indicatori economici relevanți din ultimii ani și discută evoluția economiei europene prin prisma celor două luche (pandemie și război). Pandemia a relevat punctele slabe din lanțurile de aprovizionare (de exemplu, strategia furnizorului unic) și factorii care inhibă producția autohtonă de medicamente și echipamente critice (mănuși de examinare, ventilatoare). Ca răspuns la agresiunea rusă din 24 februarie 2022, Uniunea Europeană a adoptat un set de 12 pachete de sancțiuni, menit să reducă dependența economică a Uniunii Europene de Rusia și să limiteze relațiile comerciale cu țara-atacatoare. Sunt discutate efectele specifice ale decuplării economice de Rusia și simptomele care au fost cele mai vizibile în 2022: inflația, creșterea prețurilor la energie, reconfigurarea rutelor tradiționale de aprovizionare cu țiței și produse petroliere, dar și planul Uniunii Europene de diminuare drastică a consumului său de gaz natural și creștere a producției de hidrogen verde.

Tot aici discutăm despre lanțurile valorice considerate strategice în Uniunea Europeană (vehicule nepoluante, semiconductori, industrie curată) și prezentăm principalele strategii prin care Uniunea Europeană urmărește consolidarea economiei europene. Dintre documentele-cheie adoptate în 2023, care au menirea să re poziționeze fundamental Uniunea Europeană în peisajul economic global, sunt analizate: *Strategia pentru industrie* (inclusiv *Regulamentul pentru Materii Prime Critice* și *Actul pentru o industrie net-zero*, *Strategia pentru securitate economică*, *Strategia pentru energie solară*, dar și unele mai vechi precum *Strategia pentru transport sustenabil*). Capitolul detaliază unele măsuri concrete care vor remodela economia până în anul 2040, cum ar fi țintele stabilite la nivelul Uniunii Europene (pentru reciclare și producția internă de tehnologii net-zero), alianțele industriale (existente și în pregătire) și parteneriatele internaționale (vechi și noi). Nu în ultimul rând acest capitol abordează tema vulnerabilităților strategice, adică a domeniilor în care Uniunea Europeană este mult prea dependentă de alți actori globali, în special de China. Continuând pe linia „lecțiilor învățate” din pandemie și din războiul de agresiune din proximitatea României, analiza se axează pe două domenii strategice sensibile pentru economie: produse medicale și accesul la minerale strategice.

Ultimul capitol al lucrării este dedicat economiei României. Plecând de la o analiză SWOT a situației economice a României în raport cu cele două crize, capitolul urmărește discutarea noilor oportunităților care se deschid pentru **integrarea României în lanțurile valorice europene**. Cu acest prilej, sunt identificate direcțiile de dezvoltare cu cel mai mare potențial pentru integrarea în lanțurile valorice emergente din Europa. Cu o economie de talie medie (a 12-a la nivel european, dar care reprezintă doar 1,8% din PIB-ul Uniunii Europene), radiografia situației actuale arată o pondere încă destul de ridicată a industriei (a 8-a țară în clasamentul european) și a construcțiilor (a 5-a țară) în structura economică. Agricultură ocupă un loc disproporționat atât după ponderea agriculturii în PIB (4,3%, față de media europeană de 1,9%), cât și după procentul din forță de muncă activă angajată în acest sector (cca. 20%, față de media europeană de doar 4,5%). Aportul serviciilor la formarea PIB-ului, cu toate că reprezintă aproape 60%, situează România spre finalul

⁴ Barber, Peter. “Doubts linger over Biden’s industrial push”, *Financial Times*, 18.10.2023, <https://www.ft.com/content/f45da696-4514-470c-92bd-2b0d2b5ef79a> (19.11.2023).

clasamentului european și sub media europeană (de 71,9%). La capitolul cercetare și dezvoltare, România continuă să ocupe ultimul loc din Uniunea Europeană, cu doar 0,48% din PIB alocați domeniului în 2021 (față de media europeană de 2,26%).

Pentru a putea face trecerea de la categoria de „inovator emergent” la cea de „inovator moderat” (așa cum și-a propus în *Strategia națională pentru cercetare-dezvoltare și specializare inteligentă 2022-2027*), România trebuie să prioritizeze susținerea finanțării inovării. Reașezarea raporturilor economice la nivel global și noua politică industrială a Uniunii Europene creează noi oportunități de dezvoltare economică pentru România în contextul „*friend-shoring*” și al tranziției verzi (producție de celule de baterii, economia hidrogenului, reciclarea și mineritul de minerale strategice). În această secțiune prezentăm două studii de caz: unul pe județul Galați, care ar putea deveni un ecosistem al investițiilor verzi („*green valley*”), iar celălalt pe județul Arad, cu titlu de exemplu de UAT, care are criterii clare pentru prioritizarea investițiilor. Capitolul oferă și o *perspectivă inedită de la firul ierbii*, prin răspunsurile primite din partea autorităților locale cu privire la dificultățile în atragerea investitorilor și corelarea (insuficientă sau inexistentă) cu politicile și prioritățile la ordinea zilei la nivel european. Nivelul scăzut de competitivitate a economiei românești necesită un exercițiu de specializare inteligentă nu doar la nivel național, ci și la nivel local. Mai ales aici se simte nevoia de a depăși gândirea prin care ne uităm cu precădere înapoi (la ce există sau a existat cândva), fără să ne uităm înainte, la ce urmează (direcțiile trasate prin PNRR, Pactul verde, strategiile și programele europene).

În încheiere, **studiul oferă o serie de recomandări**, dintre care menționăm: articularea unei Strategii *Made in Romania*; investiții publice care să ajute regiunile mai puțin competitive să își îmbunătățească performanța și să recupereze decalajul, garantând totodată că regiunile cele mai competitive continuă să prospere (convergență ascendentă). România are un potențial considerabil, care trebuie cartografiat, monitorizat și dezvoltat cu ajutorul aliaților din NATO și Uniunea Europeană. Formulele pot varia de la dezvoltare prin *clustere* specializate la parteneriate public-privat (PPP-uri). Ceea ce este important este ca această activitate să fie îndeaproape corelată cu politica industrială a Uniunii Europene și cu strategiile sectoriale (pe diferite domenii: solar, eolian, hidrogen, stocare etc.), deci să nu meargă împotriva politicii energetice și de mediu a Europei, ci în tandem cu aceasta.

Din punct de vedere al **metodologiei**, cercetarea s-a desfășurat în trei etape, pornind de la fenomenul de hiperglobalizare din ultimii 20 ani la intrarea pe panta descendentă a acestuia (ne ferim să spunem „inversarea globalizării” pentru că s-ar putea dovedi un cu totul alt parcurs pe viitor), la construcția cadrului european pentru sectoarele prin care Europa este sau își propune să devină rezilientă. Ulterior echipa de cercetare a identificat strategii și actori relevanți din România pentru a evalua reziliența domestică în comparație cu cea europeană. La final, studiile de caz (referitoare la ecosistemul european pentru producția de baterii sau la noile direcții de sustenabilitate în industria auto, cum ar fi de pildă producția de anvelope „verzi”) scot în evidență exemple de bună practică europene și românești și ajută la construirea recomandărilor prin care România poate deveni și mai mult parte integrantă în lanțurile de valoare europene. Studiul a fost realizat folosind metode mixte de cercetare precum: analiza comparativă; cercetare documentară; aplicarea unui chestionar administrațiilor locale; studii de caz și cuprinde date calitative colectate printr-un dialog extins cu 17 administrații locale.

Studiul integral este disponibil [aici](#).

Despre autori:

Daniela STAIKU este cadru didactic asociat și cercetător în cadrul Facultății de Administrare a Afacerilor cu predare în limbi străine (FABIZ), Academia de Studii Economice din București. Din 2019 este doctor în Economie, studii derulate în cadrul Școlii Doctorale Administrarea Afacerilor din cadrul Academiei de Studii Economice din București. Cercetarea pentru studiile doctorale s-a axat pe obstacolele și riscurile în dezvoltarea afacerii ale antreprenorilor sociali din România. În prezent, este înscrisă la studii postdoctorale în cadrul aceleiași universități și derulează cercetare pe modele inovative de afaceri pentru economia circulară. Din 2016, Daniela Staicu este cadru didactic asociat la Facultatea de Administrare a Afacerilor cu predare în limbi străine, secțiunile Engleză și Franceză. În 2018-2019, Daniela a făcut cercetare în Statele Unite la Penn State University, în urma obținerii unei burse Fulbright pentru cercetare. Pe lângă activitatea academică, Daniela este antreprenor, promovează și dezvoltă proiecte inovative în sănătate, pentru copii. Pentru rezultatele obținute, a primit premiile “Women of Courage Award”, acordat de Ambasada Statelor Unite ale Americii în România și „Premiul pentru Inovație în medicina mobilă - Anthony Vavasis”, acordat de Mobile Healthcare Association, SUA.

Eugenia GUȘILOV este directorul fondator al Romania Energy Center (ROEC) – primul think tank independent în limba engleză din România, specializat în energie, relații internaționale, securitate regională și studii interdisciplinare de arie. Eugenia este consultant principal și editor-șef pentru toate proiectele ROEC, autor de publicații de think tank, dar și de rapoarte speciale, studii și prognoze, care au drept beneficiari atât actori publici, cât și privați. A lucrat cu NATO, Departamentul pentru Afaceri Economice și Sociale al ONU, Banca Mondială, IFC, Comisia Europeană (DG Reform), Guvernul României, ambasade, companii, universități și ONG-uri pe o gamă variată de teme. Eugenia se axează pe economie energetică, politici energetice, piețe, investiții și infrastructură. În perioada 2005-2008, Eugenia a lucrat în calitate de analist pentru Institutul Diplomatic Român (subordonat Ministerului Afacerilor Externe), în Departamentul pentru analiză politică și strategică, unde s-a axat pe evoluțiile politice și energetice în țările post-sovietice (Belarus, Ucraina și Rusia). Eugenia deține o diplomă de Master în Afaceri Internaționale de la Universitatea Columbia din New York (obținută în 2010, specializare: Politici Energetice și Management Internațional) și un Certificat în Studii Ruse și Est Europene din partea Institutului Harriman din New York (obținut în 2011), cât și o diplomă de licență în Studii Europene de la Universitatea București (obținută în 2005). Eugenia a beneficiat de bursa Fulbright în Statele Unite în perioada 2008-2009.

Studiul nr. 2. Procesul de integrare europeană în Balcanii de Vest. Perspective și orientări ale României

Autori: Miruna BUTNARU-TRONCOTĂ (coordonator)
Marius GHINCEA
Cristina BĂRĂGĂNESCU
Radu-Vladimir RĂUȚĂ

Extinderea Uniunii Europene a redevenit un subiect de interes major pentru Uniunea Europeană în 2023. Acest studiu oferă o analiză a celor mai recente evoluții în procesul de integrare europeană a Balcanilor de Vest, din perspectiva României. Având în vedere interesele României pentru extinderea Uniunii Europene în direcția Balcanilor de Vest, dar și sprijinul politic și economic pe care urmărește să îl ofere, înțelegerea dinamicilor și proceselor legate de integrarea europeană au o importanță deosebită. Mai mult, ținând cont de contextul geopolitic dificil legat de războiul Rusiei împotriva Ucrainei, aflat în plină desfășurare, precum și de tensiunile în creștere în Balcanii de Vest, semnificația și relevanța unui asemenea studiu este substanțială.

Anul 2024 este de așteptat să aducă o serie de puncte de inflexiune la nivel geopolitic care vor avea un efect direct asupra integrării europene a statelor din Balcanii de Vest. Rămâne de văzut dacă impactul va fi unul pozitiv sau negativ. Schițând un tablou amplu al tendințelor care influențează procesul de integrare europeană a Balcanilor de Vest, devine facil de evidențiat de ce este fundamental să subliniem că, între finalul lui 2023 și începutul lui 2024, sunt preconizate adoptarea unor decizii strategice cruciale privind extinderea Uniunii Europene și merită a se evalua care sunt scenariile în acest sens, pentru a se putea estima care va fi poziția cea mai avantajoasă pentru România.

Scopul principal al prezentului studiu constă într-o reevaluare exhaustivă a oportunităților și provocărilor generate de noul context regional din Balcanii de Vest și al rolului României. Ne-am propus, astfel, să înțelegem în profunzime tendințele globale și regionale ce pot afecta, pozitiv sau negativ, rolul jucat de România în Balcanii de Vest. Pe parcursul a șase capitole, studiul trece în revistă evoluțiile recente de natură politică, societală și economică a celor șase state din Balcanii de Vest, concentrându-se pe trei domenii prioritare selectate de autori ca fiind de o importanță strategică: reforma justiției și lupta împotriva corupției; sectorul energetic și drepturile minorităților naționale. Vom prezenta în cele ce urmează sinteza fiecărui capitol și a celor mai semnificative argumente dezvoltate în cadrul acestora.

În **Capitolele 1 și 2** se oferă o prezentare sintetică atât a contextului geopolitic, a celor mai importante argumente privind actualul stadiu al procesului de integrare al Balcanilor de Vest, cât și a metodologiei de cercetare utilizate în obținerea rezultatelor și a recomandărilor finale cuprinse în această lucrare. **Capitolul 1 – Introducere** - prezintă politica de extindere și dinamica Uniunea Europeană - Balcanii de Vest din ultimii ani, detaliind importanța analizei rolului României în Balcanii de Vest în lumina celor mai recente evenimente cu importanță geostrategică. De asemenea, acesta expune pe larg scopul și obiectivele centrale asumate de studiu, oferind explicații referitoare la metodologia folosită. Studiul conturează un tablou complex al înțelegerii multidimensionale a procesului de extindere a Uniunii Europene în Balcanii de Vest, nu doar strict din perspectiva decidenților sau a nivelului instituțional, ci și al perspectivei cetățenilor, atât a celor din statele membre ale Uniunii Europene, cât și a cetățenilor din țările balcanice (pe baza rezultatelor recente ale sondajelor de opinie *Eurobarometru* și *Balkan Barometer* din 2023). Cercetarea de față subliniază drept o mare provocare actuală natura contradictorie a temei - pe de o parte, state din Uniunea Europeană și cetățenii lor care se opun imperativului geopolitic al

extinderii în Balcanii de Vest simultan, iar, pe de altă parte, intensitatea pledoariei țărilor care susțin necondiționat accelerarea acestui proces.

Capitolul 1 discută pe larg importanța studierii acestei regiuni, mai ales în contextul războiului din Ucraina, precum și al tensiunilor tot mai mari din plan local. În plus, Balcanii de Vest au fost incluși deopotrivă în *Busola strategică a Uniunii Europene* și în *Conceptul strategic* al NATO în 2022. Aceste documente strategice subliniază consolidarea securității și rezilienței regiunii ca prioritate comună. Toate eforturile sunt menite să includă atât statele din Balcanii de Vest, cât și cele din regiunea Mării Negre, pe aceeași listă de priorități a comunității euroatlantice, aspect pe care se construiește și strategia de politică externă a României.

La douăzeci de ani de la Consiliul European de la Salonic (2003), care a stabilit o perspectivă europeană clară pentru statele ex-iugoslave și pentru Albania, atât regiunea, cât și Uniunea însăși s-au schimbat profund. În prezent, în procesul de extindere, există opt țări candidate și două potențial candidate. Uniunea Europeană este un partener esențial pentru Balcanii de Vest, fiind cel mai mare „donator” de dezvoltare (cu aproximativ 30 de miliarde de euro din 2007), cel mai mare investitor (61% ISD) și cel mai reprezentativ în relațiile comerciale (70%). Extinderea Uniunii Europene este considerată cel mai de succes instrument de afaceri externe, având o influență considerabilă asupra Balcanilor de Vest. Cu toate acestea, după aderarea Croației în 2013, procesul a încetinit și a fost marcat de așa-numita „oboseală de extindere”. Politica de extindere a Uniunii Europene a reintrat în centrul interesului politic al statelor membre în contextul războiului din Ucraina și al cererilor ulterioare de aderare a Ucrainei, Republicii Moldova și Georgiei. Mai mult, în 2023, interesul reînnoit pentru extinderea Uniunii Europene s-a exprimat și prin declarații publice în diferite foruri, de exemplu, discursurile lui Charles Michel, președintele Consiliului European, Ursula von der Leyen, președinta Comisiei Europene în discursul despre *Starea Uniunii*, sau cancelarul german Olaf Scholz. În plus, procesul a fost și o prioritate pentru președinția spaniolă a Consiliului Uniunii Europene din a doua jumătate a anului 2023. În ciuda acestor declarații de susținere, statele membre ale Uniunii au poziții diferite. Unele sunt mai rezervate, în timp ce altele favorizează o aderare accelerată, iar scopul analizei este să ilustreze care ar fi poziția cea mai favorabilă României între acești doi poli.

În timp ce se aflau în așa-numita „sala de așteptare a Uniunii Europene”, cele șase state din Balcanii de Vest s-au regăsit și se regăsesc încă în diferite etape de aderare. Serbia și Muntenegru au fost primele care au primit statutul de candidat în 2012, respectiv 2014. Macedonia de Nord și Albania au deschis recent negocierile, în timp ce Bosnia și Herțegovina a fost desemnată candidat la sfârșitul anului 2022. Kosovo rămâne singurul stat potențial candidat din regiune, existând în prezent slabe șanse ca acest lucru să se schimbe în următorii ani, uitându-ne la blocajele procesului de normalizare cu Serbia și incidentele de securitate din vara lui 2023.

Din punct de vedere al securității, NATO are o politică de „uși deschise”, bazată pe Articolul 10, acceptând, de-a lungul anilor, majoritatea statelor din Balcanii de Vest ca membri, singurele excepții fiind Bosnia și Herțegovina, Serbia și Kosovo.

Pe lângă interesele naționale geopolitice, cele ale statelor membre ale Uniunii Europene, și perspectivele de securitate, acest studiu ia în considerare și opinia publică. Mai dificil este faptul că, în unele cazuri, opinia publică este în opoziție cu poziția guvernamentală. De exemplu, în Germania și Franța, electoratul nu favorizează extinderea, dar guvernele fac eforturi pentru a o facilita. Mai multe state membre au alegeri și acest lucru, desigur, influențează poziționarea liderilor. Pe baza acestor observații contextuale se conturează două mari grupuri de state și de posibile coaliții în Consiliul European. Având drept fundament acești factori, observăm că se formează două categorii de state membre: unul care sprijină schimbările de tratate și condiționalități pentru a facilita o integrare accelerată, în timp ce altul sprijină reforma instituțională internă a Uniunii Europene și o aderare eșalonată. Acest studiu discută și analizează aceste propuneri detaliat: raportul francez-german și propunerea baltico-poloneză.

La nivelul cetățenilor din Balcanii de Vest, se constată o scădere vizibilă a entuziasmului public de a adera la Uniunea Europeană, aproximativ 59% din populație fiind în continuare favorabilă aderării întregii regiuni. În cadrul studiului cel mai recent al *Barometrului Balcanic*, inclus în analiză, se observă o diferență vizibilă între state. România are un cumul unic de interese în integrarea Balcanilor de Vest atât din punct de vedere economic, cât și din punct de vedere al securității. Le-a susținut continuu în cadrul Uniunii și a inclus acest sprijin în programul său național de guvernare actual unde regiunea este menționată de cinci ori. Capitolul prezintă și obiectivele principale ale studiului. Accentul este pus pe trei domenii cheie: anticorupție; energie și drepturile minorităților. Acestea au fost selectate pentru că reprezintă, pe de o parte, sectoare unde statele din Balcani au nevoie de sprijin direct, iar, pe de altă parte, ele sunt direcții în care România poate oferi expertiză.

Capitolul 2 - Metodologia studiului - prezintă abordarea metodologică aleasă, ce constă într-o abordare mixtă, care combină datele calitative cu cele cantitative, integrând analiza de conținut respectiv organizarea a două întâlniri online cu experți din România și din regiunea Balcanilor de Vest. De asemenea, am utilizat metodele statistice pentru efectuarea unei analize comparative a evoluțiilor pe ultimii ani. Combinarea acestor abordări a permis integrarea armonioasă și coordonată a seturilor de date variate, contribuind astfel la maximizarea potențialului acestui studiu.

Un rol important l-au jucat datele și studiile din surse secundare, care au urmărit să asigure o înțelegere comprehensivă a dinamicii geopolitice din regiune. Datele secundare au fost colectate printr-o trecere în revistă a rapoartelor și studiilor de progres cu privire la fiecare stat în parte, emise de instituțiile Uniunii Europene (Rapoartele de progres ale Comisiei Europene respectiv rezoluțiile Parlamentului European) sau de alte entități internaționale non-guvernamentale, precum *Transparency International*, *Freedom House*, *Bertelsmann Transformation Index*, *European Stability Initiative* și *V-Dem*. La acestea s-au adăugat și date calitative obținute în urma organizării a două *întâlniri online* cu experți, în zilele de 19 septembrie și 21 septembrie 2023. Pentru analizarea rolului și implicării României în regiune, ne-am bazat pe o metodologie triunghiulară, care implică analiza de politică externă, precum și una cantitativă privind proiectele finanțate în domenii strategice din fondurile de pre-aderare. Acest capitol prezintă în final limitările studiului, dar și o serie de aspecte etice ridicate de accesul la informații sau de dificultatea obținerii anumitor tipuri de date.

Capitolul 3 - Procesul de integrare europeană în Balcanii de Vest - este unul dintre cele mai dense din întreaga analiză deoarece acesta este dedicat evoluției procesului de integrare europeană în Balcanii de Vest, investigând individual fiecare dintre cele șase state din Balcanii de Vest. El este structurat în sub-sectiuni specifice fiecărui stat - Albania, Bosnia și Herțegovina, Kosovo, Macedonia de Nord, Muntenegru și Serbia. Acesta cartografiază transformările în cele trei domenii-cheie ale procesului de integrare a statelor din Balcanii de Vest (anticorupție; energie și protejarea drepturilor minorităților) și introduce un spectru variat de actori importanți, interconectați atât cu aceste domenii, cât și cu procesul de integrare europeană. Toate prezentările statelor urmează o structură similară - pentru a facilita comparația și analiza. Analiza începe cu un scurt istoric al relațiilor fiecărui stat cu Uniunea Europeană, urmat de o evaluare a stadiului actual al procesului de integrare, concentrându-se pe identificarea oportunităților și a provocărilor specifice fiecărui stat. În continuare, capitolul examinează impactul războiului din Ucraina asupra fiecărui stat în parte, marcând, în cazul fiecăruia, dinamica geopolitică relevantă, precum și cele mai recente crize politice interne, cu un impact asupra procesului de integrare. Totodată, sunt evidențiate și puse în contextul național fluctuațiile indicatorilor privind calitatea democrației sau a gradului de implementare a condiționalităților Uniunii Europene din ultimii ani, cu implicațiile produse de pandemia COVID-19 sau de războiul din Ucraina.

Sintetizând, analiza comparativă a evoluțiilor care au avut loc în aceste trei sectoare, în Balcanii de Vest, arată o imagine complicată, definită de lipsa reformelor structurale, tensiuni

politice și etnice interne și transfrontaliere care riscă să amâne și mai mult parcursul european al acestor state. Cu toate acestea, Balcanii de Vest au făcut o serie de pași în direcția integrării europene, iar criza geopolitică din Ucraina a produs un nou impuls în direcția integrării europene, după aproape un deceniu de perceputa „inactivitate”- așa-numita „oboseală a extinderii”. În ciuda acestui lucru, cele șase state nu par să aibă capacitatea sau, deseori, voința politică internă pentru a realiza reformele necesare închiderii dosarelor de negociere cu Uniunea Europeană, iar domeniul „statului de drept” este unul dintre cele mai complicate. În această privință, subliniem că Muntenegru și Serbia sunt cele mai avansate în procesul de aderare, însă ambele suferă de pe urma tensiunilor politice semnificative și de tendințe de regres democratic, în timp ce Kosovo și Bosnia și Herțegovina se află în situația cea mai delicată dintre toate - cu amenințări interne de secesiune, instabilitate și incidente de securitate, lăsând astfel Albania și Macedonia de Nord într-o poziție medie și aparent favorabilă parcurgerii în următorii ani a transpunerii *acquis-ului comunitar* într-un ritm alert.

Capitolul 4 - Implicarea actorilor internaționali în Balcanii De Vest - se concentrează pe cercetarea implicării și a influenței unor state externe asupra evoluțiilor socio-politice din regiune și, implicit, asupra procesului de integrare europeană. Acest demers de cercetare este axat pe acțiunile statelor membre ale Uniunii Europene, precum Franța, Germania sau statele componente ale Grupului de la Vișegrad, dar și pe rolul unor actori internaționali cu aspirații de influențare a Balcanilor de Vest, precum China, Rusia și Turcia. Capitolul arată cum, în ultimul deceniu, Balcanii de Vest au devenit un spațiu de competiție geopolitică între marile puteri, odată cu creșterea influenței rusești și chinezești. Totodată, alți actori din afara regiunii, precum Turcia, au devenit activi. Împreună cu implicarea țărilor din Uniunea Europeană, această competiție afectează procesul de integrare europeană și complică calculele elitelor locale. Franța și Germania, alături de țările Grupului de la Vișegrad, contribuie pozitiv la accelerarea procesului de integrare europeană, dar influența acestora pare limitată. Țările Grupului de la Vișegrad, în special Polonia, susțin, de asemenea, și alte proiecte și inițiative inter-guvernamentale, cu scopul de a ajuta extinderea în Balcanii de Vest, cum ar fi *Procesul de la Berlin*, o inițiativă de intensificare a cooperării regionale cu scopul final de integrare a țărilor din Balcanii de Vest în Uniunea Europeană. Și la nivel bilateral, cele patru state sunt foarte active în a susține economic și politic țările din Balcanii de Vest.

În ceea ce privește sprijinul consistent oferit de Franța și Germania, cele două state sunt prezentate separat pentru a fi scoase în evidență elemente specifice ale sprijinului fiecăruia. Franța a avut o serie de momente în care s-a opus integrării europene a anumitor state din Balcanii de Vest și acestea sunt detaliate în cadrul studiului, concomitent cu investițiile sale în regiune. Capitolul amintește un eveniment semnificativ care a declanșat reacții ambivalente - și anume, inițiativa Președintelui Macron de lansare a *Comunității Politice Europene* (CPE) în mai 2022 - deschisă unor țări precum Ucraina și statele din Balcanii de Vest care doresc să adere la Uniunea Europeană, dar și celor care au părăsit Uniunea, cum ar fi Marea Britanie, cu țelul intensificării cooperării pe baza unor valori comune. Anumiți critici ai acestui proiect politic inter-guvernamental au susținut că Franța încearcă să propună „posibile alternative” la procesul de extindere pentru a masca refuzul său de susținere ori acceptare a anumitor state în procesul de integrare. În cazul Germaniei, sprijinul este unul mult mai transparent și puternic, atât la nivelul investițiilor directe, cât și al inițiativelor regionale pentru sprijinirea procesului de extindere în Balcanii de Vest, precum *Procesul de la Berlin* lansat în 2014 de cancelarul Germaniei de atunci, Angela Merkel. Recent, cancelarul Olaf Scholz a anunțat intensificarea eforturilor diplomatice în relația cu Balcanii de Vest.

Acest capitol cuprinde și o subsecțiune în care sunt prezentate cele două principale propuneri de reformă a Uniunii Europene în vederea facilitării procesului de integrare a Balcanilor, Republicii Moldova și Ucrainei, supranumite *versiunea franco-germană* vs. *cea baltico-poloneză* a extinderii Uniunii Europene. Raportul franco-german, realizat de o serie de experți de elită din

ambele state, prezintă un potențial „tratat de reformă suplimentar” al Uniunii Europene care ar permite statelor membre „doritoare” să avanseze cu reforma tratatului fără sprijinul unor țări mai sceptice. Uniunea Europeană trebuie să se reformeze la nivel decizional înainte de a putea accepta noi țări. Cerința unanimității a fost criticată de unele guverne și experți din cauza faptului că, fie încetinește substanțial, fie chiar blochează dezvoltarea Uniunii Europene, deoarece toate deciziile în aceste domenii trebuie reduse la cel mai mic numitor comun. De asemenea, studiul prezintă și o propunere realizată de analiști din Danemarca, Estonia, Finlanda, Letonia, Lituania, Polonia și Suedia supranumit în presă „Propunerea baltico-poloneză”. Pe de altă parte, raportul franco-german al unei „Europe cu patru viteze” avansează reforme radicale ale Uniunii Europene în contextul aderării unor noi state și a realității unor blocaje decizionale, propunând, în acest scop, schimbarea tratatelor. În contrast direct cu raportul franco-german, propunerea baltico-poloneză argumentează că, pentru a profita de acest impuls, politica de extindere trebuie revigorată – dar fără să-i fie sacrificată calitatea. Soluții creative, cum ar fi integrarea graduală sau accelerată și pe etape bazate pe merit sau extinderea votului majoritar calificat (QMV) la unele domenii, ar trebui luate în considerare. Dar respectarea condiționalității trebuie menținută pentru a asigura viabilitatea reformelor și pentru a evita regresul.

Este important de reținut că ambele documente văd extinderea ca pe o necesitate de securitate, în primul rând. Acestea atrag atenția că e nevoie de o procedură nouă a procesului de extindere, deși tipurile de transformări necesare fac diferența între cele două abordări. Perspectiva baltico-poloneză este una pro-extindere, înțeleasă ca având drept finalitate statutul de membru deplin al Uniunii Europene, cu tot ceea ce asta implică, în timp ce Raportul franco-german creează premisele unei „accelerări” a procesului, sugerând totodată ca statele precum Ucraina sau Republica Moldova să fie conectate la Uniunea Europeană și prin alte instrumente, fără a avea, neapărat, statut de țări membre. Astfel, am argumentat că sunt semnificativ de luat în calcul în analiza noastră aceste două viziuni și faptul că ele au rolul de a redimensiona coalițiile dintre statele membre în pregătirea Consiliului European din decembrie 2023 - unde a fost anunțată decizia privind deschiderea negocierilor de aderare cu Ucraina și Republica Moldova - decizie care va avea un impact important și asupra statelor din Balcanii de Vest. Ultima parte a acestui capitol este dedicată influenței actorilor internaționali din afara Uniunii Europene. În cazul Rusiei, sunt subliniate tipurile diverse de instrumente folosite pentru a deturna statele din Balcanii de Vest de la parcursul euro-atlantic, dar și apropierea strategică crescută, în mod special cu Serbia. Este, de asemenea, subliniat faptul că lunga istorie a relațiilor culturale, politice și sociale dintre Rusia și societățile din Balcanii de Vest îi vor oferi în continuare oportunități și acces la resurse pentru influențarea evoluțiilor politice din regiune.

În cazul Chinei, este amintit proiectul ambițios de infrastructură globală *Belt and Road Initiative*, (BRI), alături de alte investiții chineze în proiecte de infrastructură, cum ar fi autostrăzi, căi ferate și instalații energetice, care s-au înmulțit în regiune în ultimul deceniu. Împrumuturile și investițiile chinezești au oferit o sursă alternativă de finanțare pentru proiectele de infrastructură, dar au generat îngrijorări cu privire la sustenabilitatea datoriei și la potențialul de influență economică a Chinei. Analiza semnalează faptul că una dintre implicațiile semnificative ale influenței sale este potențiala diluare a angajamentului țărilor din Balcanii de Vest față de standardele și valorile Uniunii Europene. În final, este menționat rolul accentuat al influenței Turciei în Balcanii de Vest, acesta fiind marcat de ambivalența politicii externe a Ankarei din perspectiva *soft power* în Balcani (mai ales în termeni religioși și ideologici de promovare a valorilor islamice tradiționale, precum și investiții în construcția de moschei și școli confesionale), concomitent cu tendința sa de „de-europenizare” (sistarea/ întârzierea procesului de aderare la Uniunea Europeană). Dintre toate statele din Balcanii de Vest, Turcia este cea mai activă în statele cu minoritate musulmană - mai ales în ceea ce privește Bosnia și Herțegovina.

În final, **Capitolele 5 și 6** sunt dedicate identificării și analizei rolului României în cadrul procesului de integrare europeană a statelor din Balcanii de Vest. **Capitolul 5 - România și**

Balcanii de Vest - prezintă contribuțiile semnificative aduse de România în promovarea acestui proces, fiind accentuată comparația între eforturile sale cu cele ale altor state din Uniunea Europeană. În acest punct, sunt prezentate, mai întâi, argumente pentru a susține rolul de „garant de securitate” asumat de România în Balcani atât prin implicarea în alte formate regionale (de exemplu: Organizația Cooperării Economice la Marea Neagră (OCEMN), Inițiativa Central Europeană (ICE), Procesul de Cooperare a Statelor Sud-Est Europene (SEECP), Comisia Dunării și Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării), cât și prin participarea militară la misiunile de menținere a păcii NATO, precum KFOR din Kosovo (operație demarată în 1999) și ale Uniunii Europene, precum EUFOR-ALTHEA în Bosnia și Herțegovina (operație demarată în 2004). În prezent, România și-a propus să devină cel mai mare contribuitor cu trupe la operația EUFOR ALTHEA din Bosnia, cu un efectiv de peste o mie de militari, ceea ce reflectă angajamentul său puternic în ceea ce privește stabilitatea regională în Balcanii de Vest.

În ceea ce privește România, **Capitolul 5** arată că rolul țării noastre este unul pozitiv în promovarea integrării europene a Balcanilor de Vest, dar nu suficient de vizibil. Actorii locali din Balcanii de Vest menționează frecvent lipsa de vizibilitate a României în regiune, iar contribuțiile sale par a nu fi suficient de semnificative și de impact pentru a atrage atenția. Cu toate acestea, România este deseori menționată drept un model pentru integrarea europeană, mai ales în ceea ce privește lupta împotriva corupției și dezvoltarea economică substanțială din ultimele două decenii. Acest capitol prezintă date recente, pentru a ilustra sprijinul României pentru statele din Balcanii de Vest prin prisma investițiilor economice. Făcând o trecere în revistă a datelor regăsite în *Planul național de cooperare internațională pentru dezvoltare și asistență umanitară* (pentru anii 2020, 2021, 2022 și 2023) al Agenției de Cooperare Internațională pentru Dezvoltare – *RoAid* se observă o creștere constantă a numărului de proiecte finanțate în Balcanii de Vest, cu un accent deosebit pus pe Serbia - unde au fost implementate cele mai multe proiecte. Cu toate acestea, sumele oferite prin programele de finanțare sunt relativ reduse, având un impact mai degrabă simbolic și destinate acoperirii unor nevoi sociale ale acestor state. După o prezentare generală a importurilor și exporturilor la nivel bilateral - de unde se poate observa că relațiile cele mai strânse sunt cu Serbia, Macedonia de Nord și Albania, capitolul include o prezentare a unei serii de proiecte derulate recent de România în 4 din cele 6 state din regiune. În Bosnia și Herțegovina am găsit insuficiente date la nivel bilateral pentru a o include în analiză, iar Kosovo este un caz special neavând reprezentare la nivel de ambasadă, prin urmare nu am putut culege alte date publice, în afara celor economice prezentate mai sus. După prezentarea proiectelor specifice, dar și o scurtă analiză a comunicării strategice a țării noastre în aceste state (prin intermediul site-urilor web sau a paginii de *Facebook*) capitolul se încheie cu o analiză comparativă care însușește posibile lecții de învățat - ce fac alte state în regiune, precum și ce proiecte a făcut România de succes și care ar trebui continuate. Am argumentat, astfel, că este nevoie de o diplomatie publică cu o strategie mai bine conturată și direct adresată publicului din statele din Balcanii de Vest, precum și de creșterea numărului de stimulente economice alocate de România în Balcanii de Vest.

În final, **Capitolul 6 – Concluzii și recomandări** - are drept obiectiv prezentarea unui set concret de recomandări adresate instituțiilor și decidenților din România, cu privire la continuarea sprijinului acordat țărilor din regiunea Balcanilor de Vest. Pentru început sunt prezentate și nevoile punctuale ale statelor din regiune așa cum au fost discutate de către autori cu experți în domeniu. Așadar, s-a subliniat că este o necesitate reală a Balcanilor de Vest să fie demarate mai multe eforturi în direcția Uniunii Europene de a obține consens și sprijin la nivelul Consiliului European, pe lângă ajutorul economic consistent, constant din ultimii ani. Totodată, s-au formulat și alte probleme foarte sensibile cu care se confruntă Balcanii de Vest precum: procesul de recunoaștere a Kosovo; chestiunea conflictelor etnice; problemele ciclice ale guvernelor; nivelul ridicat de corupție etc. Acestea, la care s-au adăugat și cele generate de criza COVID-19, neajunsurile economice, criza din Ucraina, au contribuit la schimbarea perspectivei față de integrare, din euro-entuziasm în euroscepticism. Au mai fost, de asemenea, menționate și temerile

privind alăturarea Republicii Moldova și a Ucrainei alături de statele care (cum e cazul Macedoniei de Nord) așteaptă de un deceniu și jumătate să înceapă negocierile, fiind constant blocată de vetoul câte unui stat membru, nicidecum de lipsa implementării reformelor cerute. Sunt, apoi, subliniate domeniile principale unde România își poate consolida rolul în regiune – conectate, de asemenea, celor trei domenii pe care ne-am focalizat întreaga analiză - statul de drept; energie și protecția minorităților - care au fost confirmate de experții cu care am discutat ca fiind sectoare cruciale, unde atât nevoile statelor din Balcanii de Vest sunt stringente, cât și potențialul României de a intensifica sprijinul este unul ridicat. Ultima secțiunea prezintă principalele recomandări formulate în baza tuturor datelor strânse în cadrul studiului organizate ca recomandări generale, aplicabile întregii regiuni, dar și specifice, în cazul anumitor state cu accent pe Serbia, stat unde rolul României este și va continua să fie unul major.

Pentru creșterea impactului eforturilor României în Balcanii de Vest propunem consolidarea de către Ministerul Afacerilor de Externe a eforturilor legate de comunicarea impactului acțiunilor, proiectelor și evenimentelor pe care România le organizează în regiune prin următoarele măsuri:

1. **Înființarea în Ministerul Afacerilor Externe a unei rețele de comunicare strategică inter-instituțională de comunicare strategică în Balcanii de Vest.** Aceasta ar duce la realizarea unui plan de comunicare pentru rețelele de socializare ale Ambasadelor României în regiune, în mod integrat la nivel regional, în vederea transmiterii de mesaje strategice comune;

2. **Înființarea unei platforme regionale de dialog denumită “Romanian Friends of the Western Balkans” care să reunească actori din societatea civilă, sectorul de afaceri, politică și cultură din România, precum și din regiune.** Acest format are potențialul de a agrega actori cu interese și perspective diferite, producând un teren fertil pentru identificarea de noi inițiative și proiecte pentru sprijinirea integrării Balcanilor de Vest, dar și maximizarea prezenței României în regiune. Întâlnirile organizate sub auspiciile platformei ar putea fi finanțate atât de către Ministerul Afacerilor Externe, cât și din surse private sau europene. Ar fi de bun augur ca acestea să fie organizate deopotrivă în România și în țările din Balcanii de Vest, prin rotație;

3. **Înființarea unui nou Institut Cultural Român cu sediul la Belgrad.** Cu toate că există numeroase inițiative culturale organizate în ultimii ani la Belgrad, o mai bună vizibilitate a acestora ar fi asigurată de prezența unui Institut Cultural Român la Belgrad care să poată menține contactul cu artiști locali din regiune, nu doar din Serbia, promovând simultan elemente reprezentative ale culturii din România;

4. **Urmărirea obținerii postului de Comisar pentru Politica de Extindere (DG NEAR) în următorul mandat al Comisiei Europene 2024-2029.** Cu toate că nu este direct legată de rolul României - deoarece Comisarii sunt independenți de guvernele naționale, ei reprezentând interesele supranaționale ale Uniunii Europene - deținerea unei asemenea poziții strategice poate contribui la creșterea vizibilității și a influenței țării noastre în coordonarea agendei regionale a Uniunii Europene;

5. **Crearea unei celule de accesare de fonduri europene în cadrul Agenției de Cooperare Internațională pentru Dezvoltare – RoAid.** Preluând modelul german al Agenției de Dezvoltare GIZ, Agenția de Cooperare Internațională pentru Dezvoltare – *RoAid* ar putea liberaliza plaja de recrutare a experților pentru implementarea de proiecte, deschizând-o extern. Astfel, orice român cu expertiză necesară, fie el din străinătate ori din mediul privat, ar putea aplica. Mai mult, astfel se pot viza proiecte de implementat în consorții public-privat, prin accesarea fondurilor de pre-aderare din cadrul *Instrumentului de asistență pentru preaderare (IPA III) pentru perioada 2021-2027.*

Studiul integral este disponibil [aici](#).

Despre autori:

Miruna BUTNARU-TRONCOTĂ este cercetătoare specializată în politica externă și de securitate a Uniunii Europene și scriitoare. A studiat Științe Politice la Școala Națională de Științe Politice și Administrative (SNSPA) din București. Și-a obținut doctoratul la aceeași universitate, cu o teză despre europenizarea Bosniei și Herțegovinei, obținând diverse burse de cercetare la Berlin, Ljubljana, Graz și Varșovia. Domeniul ei principal de expertiză este reconstrucția post-conflict și integrarea europeană a Balcanilor de Vest. Astfel, a publicat numeroase contribuții academice în acest domeniu. În prezent, lucrează în calitate de conferențiar universitar abilitat și directoare a Centrului de Studii Europene al SNSPA. Face parte din rețele profesionale relevante, precum *European Fund for the Balkans Alumni Network*, *Robert Bosch Alumni Network* și rețeaua *Ambasadorilor Balkans Beyond Borders*. A deținut, de asemenea, mai multe burse de leadership, precum *SouthEast Europe Leadership Development Programme*, *Aspen Young Leaders* și *International Visitor's Leadership Programme* oferit de Departamentul de Stat al SUA. La începutul carierei sale, Miruna a lucrat ca ofițer politic stagiar pentru Ambasada României la Sarajevo (2013) și la Delegația Uniunii Europene la Priștina (2014). Cea mai recentă carte, co-editată cu Radu Cucută și Ali Onur Ozcelik, este intitulată „Reconfiguring EU Peripheries: Political Elites, Contestation and Geopolitical Shifts”, urmând să fie publicată la editura internațională *Helsinki University Press* (în pregătire pentru 2024).

Cristina BĂRĂGĂNESCU este specialistă în relații externe europene, cu precădere în ceea ce privește Politica de Extindere și Politica europeană de vecinătate. Și-a dezvoltat experiența profesională în cadrul administrației publice europene în instituții precum: Serviciul European de Acțiune Externă; Comisia Europeană (Direcția Generală „Politica europeană de vecinătate și negocierile privind extinderea”) și Agenția Europeană pentru Poliția de Frontieră și Garda de Coastă (FRONTEX). Maria-Cristina Bărăgănescu este licențiată în Relații Internaționale și are un Master în Analiză Politică și Politici Publice, cu o teză despre impactul politicii externe a Uniunii Europene asupra reformelor statului de drept din vecinătate.

Marius GHINCEA este, în prezent, cercetător-doctorand la „Institutul Universitar European” din Florența. Totodată, este lector asociat la Universitatea Syracuse (Florența, Italia), acolo unde predă cursuri legate de relațiile internaționale. Este, de asemenea, co-fondator și director executiv al *Institutului Quartet*, un think-tank cu sediul în București, dar și Senior Fellow la *GlobalFocus Centre* din București. În trecut, a fost beneficiarul a mai multor burse, printre care una *Fulbright* și *Global Leaders Fellow* la George Washington University, un *EUI-Oxford Dahrendorf Fellow* la Colegiul St. Anthnoy, Oxford, și *Research Fellow* la „Hertie School” din Berlin. Acesta a predat, de asemenea, la Johns Hopkins' School of Advanced International Studies din Bologna și la Școala de Guvernanță Transnațională din Florența. În afara sferei academice, Georgian Marius Ghincea este implicat activ în cercetarea legată de politicile publice și, totodată, oferă consultanță actorilor privați sau publici din țară sau străinătate. Pe parcursul deceniului trecut, acesta a acumulat experiență în diferite *think-tank*-uri specializate pe teme de politică externă și de securitate, precum și în domeniul riscului politic.

Radu-Vladimir RĂUȚĂ este doctorand în cadrul Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative și, totodată, cercetător în cadrul Centrului de Studii Europene al SNSPA. A absolvit studiile de licență la University of Hull și Université Libre de Bruxelles (2013) și studiile masterale la SNSPA (2015). Din anul 2017, a coordonat și s-a implicat în proiecte de consultanță în domeniul anticorupției, lucrând cu instituții publice și companii de stat și private, în România și Republica Moldova, deopotrivă. Împletind experiența în consultanță în anticorupție cu cercetările academice, Radu Vladimir Răuță se concentrează, din punct de vedere academic, asupra procesului de europenizare în Balcanii de Vest, reforma statului de drept și eficiența măsurilor anticorupție.

Studiul nr. 3. Rolul mecanismelor regionale de cooperare în contextul geopolitic actual. Oportunități și provocări pentru România

Autori: Octavian-Dragomir JORA (coordonator)
Marius-Cristian NEACȘU
Cezar TECLEAN

Studiul examinează oportunitățile și provocările pentru România derivate din participarea la o serie de mecanisme regionale de cooperare. Sunt propuse atât o „decodificare conceptuală”, cât și o „cartografiere dinamică” a realităților faptice din teren, ale căror reprezentări sunt afectate, cu toată detașarea dorită, de judecăți de valoare. Analiza are, simultan, o miză *explicativă/critică*, dar și una *predictivă/creativă*, observând diverse evoluții posibile/plauzibile/probabile/preferabile. Astfel, sunt luați în considerare determinanții cooperării regionale – cei mai importanți fiind interdependența, presiunea externă și identitatea comună –, și consecințele lor pe multiple planuri – precum economie, securitate, diplomație. Sunt urmărite competiția pentru oportunități de cooperare (*friendshoring*); efectele crizelor suprapuse și eforturile de redresare concertată, precum și rezonanțele (dar și eventualele disonanțe) dintre formatele regionale și statutul de membru al Uniunii Europene și NATO, evidențiind formatele în care prestația și prestația României sunt cele mai vizibile.

Cadrul reflecției pornește de la *Programul de guvernare 2021-2024* și de la alte *documente internaționale* asumate de România, depășindu-se nota expozitivă, de inventar de acte normative, identificând direcții atât în registrul „*black-box*”-ului acțiunii politice canonice, cât și sensuri „*out-of-the-box*”. Echipa a avut în vedere următoarele obiective de cercetare:

O1. cartografierea participării României în cadrul mecanismelor de cooperare regională din Europa Centrală și de Est și din Europa de Sud-Est;

O2. analiza oportunităților și a provocărilor oferite de participarea României la mecanismele de cooperare regională;

O3. examinarea potențialului Inițiativei celor Trei Mări (I3M) în plan politic, economic și strategic din perspectiva României;

O4. propunerea de recomandări privind susținerea creșterii rolului României în mecanismele de cooperare regională, inclusiv prin evaluarea posibilității unei corelări/sinergii sporite între formulele de cooperare (sub)regională. Toate aceste orientări sunt pasibile de dezvoltări pe care studiul de față le anunță.

Prezentul studiu este structurat pe trei capitole, care curg logic – de la general la particular, de la panoramic la punctual, de la conceptual la aplicativ/practic. Astfel, se pornește de la evaluarea profilului geo-politic/-economic/-strategic al regiunii Europei Centrale și de Est și, respectiv, Sud-Estice, din unghiul României, în **Capitolul 1 - Geo-coordonate ale României, relevante pentru cooperarea regională în Europa Centrală și de Est și în Europa Sud-Estică: către deslușirea și depășirea condiției perpetue de „țară de frontieră”**; se continuă cu investigarea sinoptică a portofoliului de formate de cooperare regională și a poziționării României în cadrul acestora în termeni de relevanță reciprocă între parteneri, în **Capitolul 2 - Oportunități și provocări ale unei geografii politico-economice imperfecte: o evaluare a participării României la principalele mecanisme de cooperare regională central-est și sud-est-europene**; și se insistă asupra formatului în care se poate distinge amprenta regională a României la nivel de comuniune de interese și concretizare de intenții (Inițiativa celor Trei Mări), în **Capitolul 3 - Inițiativa celor Trei Mări – formatul cel mai efervescent de cooperare regională al României: mai mult decât geopolitică reactivă, geoeconomie proactivă prin interconectarea infrastructurilor**.

Rezultatele desprinse variază între o reconfirmare a unor preocupări aflate deja pe agenda publică și semnalarea unor rute de îmbunătățire a cooperării, insistând pe acele formate în care gradul de pragmatism și de rentabilitate sunt manifeste, înțelegând că este nevoie nu doar de consonanță declarativă, ci de proiecte comune, menite a maximiza oportunități interne și minimiza provocări externe grupărilor.

Capitolul 1 - Geo-coordonate ale României, relevante pentru cooperarea regională în Europa Centrală și de Est și în Europa Sud-Estică: către deslușirea și depășirea condiției perpetue de „țară de frontieră” - analizează contextul geopolitic actual, într-o manieră critică, suprapunând trei scări de analiză, respectiv globală, regională, locală, prin prisma reliefării factorilor care modelează cooperarea regională, eventual în sistem *friendshoring* (supraviețuire economică în contexte geopolitice ostile, o reconfigurare a *offshoring* pe principii de securitate). Din acest punct de vedere, România se află în „punctul nevralgic”, unde se suprapun cele trei planuri: la periferia cea mai activă a structurilor euroatlantice, la frontiera/falia geopolitică dintre Occident și Rusia, în proximitatea imediată a „liniei roșii” (istmul ponto-baltic, respectiv aliniamentul Kaliningrad – Belarus – Ucraina, la care se adaugă prelungirea eurasiatică a statelor trans-caucaziene) – nivelul *global*; la Marea Neagră („nodul geopolitic” al Eurasiei), unde se intersectează toate axele de importanță continentală și se află cel mai complicat sistem de pivoți geopolitici – nivelul *regional*; deținând unul dintre punctele geostrategice ale Mării Negre, respectiv Gurile Dunării – nivelul *local*. Ca o aplicație practică, a fost pregătită analizarea Inițiativei celor Trei Mări, un catalizator al exprimărilor de ordin geopolitic și geoeconomic – atât regionale, cât și globale – ale României.

Ca *opțiune metodologică*, acest capitol recurge la aplicarea grilelor teoretice de analiză geopolitică (globală, regională, locală), înțelese în logica *real-politik* (de ținere sub control a înclinațiilor conflictuale într-o sistem internațional *naturaliter* anarhic), fără a eluda viziunile de tip idealist (căutând diverse arhitecturi cooperative, coordinative și consualizante – de pildă, configurate în mecanisme de cooperare sub-regională și macro-structuri regionale, cum ar fi Uniunea Europeană, Alianța Tratatului Atlanticului de Nord – sau globale – Organizația Națiunilor Unite, Organizația Mondială a Comerțului, Fondul Monetar Internațional, Banca Mondială etc.).

Capitolul 2 - Oportunități și provocări ale unei geografii politico-economice imperfecte: o evaluare a participării României la principalele mecanisme de cooperare regională central-est și sud-est-europene - evaluează oportunitățile și provocările pentru România determinate de participarea la mecanismele regionale de cooperare prin investigarea/cartografierea participării românești în cadrul a 13 formate de cooperare regională din Europa Centrală și de Est și din Europa de Sud-Est. Astfel, demersul identifică oportunitățile/șansele/atuurile și provocările/riscurile/vulnerabilitățile generate de afilierea României la fiecare din cele 13 organisme regionale investigate, prin analiză comparativă față de potențialul celorlalte state prezente în cadrul lor. În context, sunt examinate posibilitățile de augmentare a oportunităților României derivate din participarea la Inițiativa celor Trei Mări și la celelalte organisme de cooperare din bazinul Dunării și din zona extinsă a Mării Negre, fiind identificate/propuse nișele/sectoarele ale căror îmbunătățiri funcționale ar genera/suține creșterea rolului României în cadrul respectivelor mecanisme de cooperare regională, pe fondul posibilelor reajustări ale acestora ca urmare a implicării actanților externi (Uniunea Europeană, NATO, Statele Unite ale Americii) în condițiile conflictului din Ucraina, un veritabil accelerator al reevaluării dimensiunii regionale a statelor adiacente acestuia.

Ca *opțiune metodologică*, acest capitol propune o analiză sinoptică (inevitabil selectivă, altminteri) a capacităților economice, sociale, politice, de securitate ale României relativ la cele ale partenerilor din diversele mecanisme de cooperare regională, așa cum decurg ele din evaluările oferite via indicatori *proxy* relevanți. S-a pornit de la ideea că acest set de indicatori de *performanță statală* poate oferi o imagine acoperitoare a dimensiunii de tip *soft power* a României, cel mai

realist expusă de un actor cu profilul acesteia, ceea ce se traduce, mai departe, în greutatea specifică a „vocii” țării noastre, a credibilității și a influenței ei în diversele formate (sub)regionale.

Capitolul 3 - Inițiativa celor Trei Mări – formatul cel mai efervescent de cooperare regională al României: mai mult decât geopolitică reactivă, geoeconomie proactivă prin interconectarea infrastructurilor inventariază și investighează rațiunile formării și evoluției Inițiativei celor Trei Mări, considerat formatul de cooperare regională cel mai ofertant pentru România. Reunind 13 state membre ale Uniunii Europene – Austria, Bulgaria, Croația, Estonia, Grecia, Letonia, Lituania, Polonia, Cehia, România, Slovacia, Slovenia și Ungaria (Grecia li s-a alăturat celor 12 țări fondatoare după Summitul de la București, din 2023) –, Inițiativa celor Trei Mări își articulează cooperarea pe principiul „*non multa, sed multum*” (într-o traducere adaptată la context: *nu pe multe planuri, ci mult pe planurile alese*). Dezvoltarea economică, coeziunea europeană și legăturile transatlantice constituie temeiurile cooperării. Focalizarea se păstrează în sfera proiectelor de infrastructură în materie de transport, energie și digital. Iar pentru a preîntâmpina divergențe în materie de leadership/management, aranjamentul este voit neinstituționalizat, fiind întreținut ca platformă politică, coordonată prin reuniuni la nivel înalt (*summit diplomacy*). În ciuda caracterului regional, platforma a atras interesul mai multor actori cu influență globală, ce se raportează la Inițiativa celor Trei Mări în moduri complexe, atât cooperative, cât și competitive – Statele Unite ale Americii, Uniunea Europeană, Germania, Franța, Italia, Regatul Unit.

Ca *opțiune metodologică*, acest capitol adoptă prioritar analiza de conținut, pornind de la (și distingând) diverse comunicări ale decidenților/oficialilor politici din statele și organizațiile implicate în dezvoltarea Inițiativei celor Trei Mări, ale formatorilor de opinie aflați în sialul acestora sau ale raportorilor independenți, pentru a construi un tablou cuprinzător al *stării* actuale a Inițiativei, precum și pentru a anticipa *procesele* ce vor sta la baza (re)configurărilor ei viitoare, într-un climat fluid și febril, în care oportunitățile și provocările nu sunt simetric și sincron distribuite între participanți, parteneri, părți interesate terțe, ci din contra: de pildă, provocările unora (azi) fiind oportunitățile altora (măine).

O mențiune se mai cuvine a fi făcută cu privire la selectarea și tratarea pleiadei de mecanisme/formate de cooperare regională. Au fost alese 13 astfel de cadre, considerate a fi contribuit, în varii circumstanțe și configurații, la atingerea țelurilor politicii externe a României de (re)ancorare în comunitatea euroatlantică. Ordonate cronologic, surprinzând astfel maturizarea și sofisticarea exprimărilor politico-diplomatice ale României – *Comisia Dunării* (CD), 1948; *Inițiativa Central Europeană* (ICE), 1989; *Organizația de Cooperare Economică la Marea Neagră* (OCEMN), 1992; *Procesul de Cooperare din Europa de Sud-Est* (PCESE), 1996; *Formatul trilateral România—Polonia—Ucraina* (RPU), 1997; *Procesul de Cooperare Dunăreană* (PCD), 2002; *Consiliul Cooperării Regionale* (CCR), 2008; *Sinergia Mării Negre* (SMN), 2008; *Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării* (SUERD), 2011; *Formatul trilateral România—Polonia—Turcia* (RPT), 2012; *Formatul București 9* (B9), 2015; *Inițiativa celor Trei Mări* (I3M), 2016; *Comunitatea Politică Europeană* (CPE), 2022 –, acestea au fost evaluate esențializat și omogenizat, fără a intra în detaliile structural-funcționale ale fiecăreia în parte, miza fiind observarea modului în care România are mijloace, dar și motive de a revendica un rol mai substanțial, înțelegând, în același timp, că multe dintre formate ființează ca platforme de „dialog” și mai puțin de „acțiune”. Excepția notabilă este Inițiativa celor Trei Mări, un demers lucrativ/economic prin excelență.

Summitul Inițiativei celor Trei Mări de la București (6 septembrie 2023) a reprezentat „momentul regional” cel mai important al României în ultimul an și, indirect, unul de creștere a relevanței sale globale. Printre rezultatele consemnate cu această ocazie, analizate punctual sau în cadrul mai larg al fenomenologiei la care se raportează, se numără, printre altele: integrarea Greciei, care crește contiguitatea geo-politico-economică a formatului Inițiativei celor Trei Mări; primirea de către Republica Moldova, după Ucraina, a statutului de partener participant al

Inițiativei celor Trei Mări, un pas menit a susține cele două țări în deloc facilul parcurs care vizează integrarea în Uniunea Europeană; continuarea implicării Statelor Unite, recunoscându-se importanța mult-așteptatei contribuții financiare a Washington-ului în proiectele de interconectivitate, multe având și vădită miză securitară; evaluarea performanței și perspectivei Fondului de Investiții al Inițiativei celor Trei Mări (3SIIF), a potențialelor surse de finanțare internaționale, și nevoia de a-l completa cu unul nou, orientat către proiecte sustenabile; ideea lansării unui Fond de Inovare al Inițiativei celor Trei Mări, menit să sprijine dezvoltarea tehnologică din regiune; revizuirea listei de proiecte prioritare; punerea în balanță a diverselor opțiuni de instituționalizare a Inițiativei celor Trei Mări, care, în ciuda unei deliberate lejerități formale, ar putea beneficia de o Cameră de Comerț a Inițiativei celor Trei Mări sau de secretariate dedicate pe sectoare/industrii, ca soluții de creștere a eficienței demersurilor de coordonare internă, precum și de comunicare externă a oportunităților lucrative pe care le propun statele participante.

Prezenta cercetare a adoptat un discurs și un limbaj care au încercat să privilegieze „spiritul” critic și creativ al ideii cercetării, ținându-l departe de „litera”, adeseori opacizantă, a formatărilor și a formulărilor documentaristicii birocratic-administrative, cu abundența de referiri la „acte normative”, „comunicări oficiale”, „raportări instituționale”, acronime ale diverselor organe și organisme, date de reuniuni și nume de responsabili. Nu s-a abuzat nici de informații cifrice, cantitative sau de modelări metrice, preferate fiind, mai degrabă, judecățile comparative, calitative.

Principalele rezultate ale analizei întreprinse, potrivit structurii propuse și opțiunilor metodologice asumate, grupează concluziile și recomandările desprinse pe trei aliniamente majore acumulate consecutiv: a) considerații generice, de ordin geopolitic, geoeconomic și geostrategic (derivate din **Capitolul 1**); b) considerații de ordin relațional și al politicilor publice aferente (derivate din **Capitolele 2 și 1**); c) considerații de ordin pragmatic/al proiectelor investiționale (derivate din **Capitolele 3, 2 și 1**). Compactate într-un „decalog”, acestea ar putea fi rezumate astfel:

1. Cu riscul de a părea rezultatul unei perspective reduționiste asupra subiectului cooperării regionale (tributară unei citiri mult prea „economice”), *pragmatismul* se detașează drept „paradigmă” legitimă de evaluare a performanțelor cooperării anume în regiunea central-est/sud-est europeană, bine-cunoscându-i istoricul cronic complicat. Elementele care pot readuce/păstra laolaltă, în mod durabil, națiuni atât de diferite (cultural, spiritual, politic), în ciuda (sau poate că „din cauza”) devenirii/destinului comun/e, sunt cele *dovedibil* lucrative, productive, remunerative.

2. Fără a ne resemna cu condiția de *prizonieri* ai geografiei (fizice sau simbolice), se cuvine să valorificăm *puterea* ei, atâta câtă este. Teritorialitatea, înzestrările, vecinătățile României au atât elemente de invarianță, cât și de variabilitate istorică. Ele trebuie tratate (din perspectivă civică, politică, economică, științifică) cu un amestec de vigilență și viziune. Doar așa se pot întreprinde cele mai bune acțiuni (reactive sau proactive, operative sau strategice, individuale sau colective etc.), în marja acestei *geografii* particulare care este, înainte de orice altceva, una profund *umană*.

3. Nu există „separații casante” între geo-nivelurile *local*, *regional* și *global*, iar palierele de cooperare, dar și de competiție internațională sunt demult și pentru multă vreme interconectate. Deglobalizarea, sub-regionalizarea, suveranismul etc. denotă mișcări spasmodice ale unei societăți care rămâne *internațională* și care doar își *modularizează*, recurent, loialitățile și lezmajestățile: relațiile cu vecinii sunt filtrate de cele cu puterile regionale, emergente sau mari/globale și invers; costurile și beneficiile se judecă marginalist, nu vrac; și depind de cicluri economice și electorale.

4. Prezența și poziția României în mecanismele de cooperare regională inventariate trebuie să fie ponderate și prioritizate, urmărind *scopurile* de politică externă prin arbitrajarea/integrarea/optimizarea *mijloacelor* oferite de acestea. Senzația, dată și de o comunicare publică insuficientă/ineficientă, este că aceste mecanisme sunt abordate decupat și

decuplat, iar performanțele sunt validate prin adecvarea ritualistică a acțiunilor diplomatice la „logica” lor, iar nu prin absorbția acestei logici în „filosofia” noastră (una, dezirabil, pragmatică!).

5. Dintotdeauna, exprimările de *soft/smart power*, chiar și în „geopolitica celor mici”, se bazează pe combinații de *reputație* (de pildă, în privința bunei guvernante socio-economice, evidențiată prin indicatori obiectivi) și *resurse* (partajabile internațional, în condiții reciproc avantajoase, nu stocabile ostentativ). România, sau orice altă țară, nu poate spera să devină relevantă decât probând că *știe cum* și *are ce* oferi (și nu doar cere) partenerilor din regiune, apoi, împreună cu aceștia, celor din afara ei. Oricare altă abordare este retorică/butaforică și/sau naivă.

6. Calculele privitoare la rutele comune de valorificare a *oportunităților* asociate integrării euroatlantice (în primul val de cooperare regională din Europa Centrală și de Est/Europa de Sud-Est), iar, mai târziu, cele cu privire la răspunsul colectiv la *provocările* de securitate de pe noul flanc estic al extinsei comunități euroatlantice (în cel de-al doilea val) arată forța catalizatorilor externi, dar și comportamente „oportuniste” și „provocatoare”. Bucureștiul știe că tăria *lanțurilor* de valoare în cooperarea regională stă în *verigile* cel mai slab atașate valorilor comune (Budapesta?, Bratislava?, Belgrad?).

7. Formatul de cooperare regională cel mai efervescent pentru România este Inițiativa celor Trei Mări. Motivul major este dat de faptul că el acoperă (pragmatic) domeniile în care țara noastră are și lacune epice (infrastructura de transport) – situându-se, deci, pe „*demand side*” –, și valențe aparte (resursele de energie) – „*supply side*” –, componenta digitală reprezentând un teren neutru, oscilând între mitologia sectorului IT&C performant și realitățile mult prea slabei penetrări tehnologice la nivelul societății. Inițiativa celor Trei Mări trebuie cultivată ca debușeu *economic* al rezultatelor *politice* din celelalte formate.

8. Neîndoielnic, Inițiativa celor Trei Mări (alături de Bucharest 9) „face dreptate” potențialului (teritorial și populațional) al României în regiune, permițând chiar un spațiu de manifestare al speratului *leadership regional*. Pentru aceasta trebuie întrunite unele condiții: înțelegerea *ordinii și măsurii lucrurilor* (de ex., primatul moral polonez, cultivarea partenerilor strategici, implicarea statelor asociate etc.); participare nemijlocită în efortul de sensibilizare a *capitalelor și capitalurilor* cointeresabile; prezentarea proiectelor prioritare nu ca ambiții naționale, ci ca *porți de acces* spre piața regională.

9. Platforma Inițiativei celor Trei Mări are avantajul, grație Fondului de Investiții existent (și celor preconizate), de a avea o latură financiară *capitalistă/antreprenorială*, mai versatilă decât alternativa mobilizării și managementului *publice/birocratice* de resurse financiare. Deschisă către culturi diverse ale lumii capitalului, I3M poate acționa ca pârghie pentru necesare reforme pro-business, de amplificare a libertății economice în dauna inerțiilor etatiste. Dar există și riscul de gripaje, pe filiera exigențelor ESG (*environmental, social, governance*), mai greu de atins în aceste societăți.

10. Fără a exagera rolul mediului academic, etern (auto)invitat în marile proiecte societale (deși, adesea, pe post de certficator, nu de cenzor al politicilor publice), cercetarea, întreprinsă responsabil, trebuie să fie „la masa” cooperării regionale. Iar argumentele decurg din înțelegerea rolului de inter-conector *civilizațional* al științei între spații *culturale* diverse (regional), a costurilor izolării ei, precum și beneficiilor împărtășirii ei, într-un mediu global în care sustenabile și reziliente vor fi doar *economiile bazate pe cunoaștere* – fie ele *naționale* sau *blocuri regionale*.

Studiul de față își propune să ofere o cheie de lectură – una între multele posibile – a mecanismelor de cooperare regionale ale României, utilă nu doar *producătorilor* de politică externă, ci tuturor celor ce *consumă* (ne)realizările acesteia. Demersul își propune să fie de folos prin semnalarea pluralității de interpretări ale realității internaționale, care merge de la nivel de cancelarii până la nivel de cetățean, și care cere o reconciliere inteligentă și o rebranșare înțeleaptă la poate cel mai dificil de calculat parametru al ființării și funcționării unui stat: *interesul național*.

Concluziile formulate evidențiază, nu epuizează, paleta largă de posibilități de cooperare regională, într-un set eterogen/eclectic de formate/mecanisme inventariate, care, înainte de orice, trebuie extrase din zona rutinei și a rigidității. Vorbim despre domenii ofertante neacoperite suficient, dar și despre redundanțe supărătoare; despre componente lucrative, dar și despre comoditate birocratică; despre spațiu de inițiativă națională, dar și despre conformism convenabil. Aceste aspecte sunt complicate de recrudescența contestării *ordinii internaționale bazate pe reguli*.

Studiul integral este disponibil [aici](#).

Despre autori:

Octavian-Dragomir JORA (n. 1980) este profesor universitar doctor la Facultatea de Relații Economice Internaționale, Academia de Studii Economice din București. Printre temele de interes, exersate deopotrivă pe latură didactică și de cercetare, se numără economia comparată a proceselor globale, geopolitica și geoeconomia civilizației și culturilor, prospectiva strategică. Este (co)autor a peste 100 de lucrări prezentate și publicate pe plan național și internațional, distins cu prestigioase premii din partea comunității profesionale – *Premiul „Eugeniu Carada” pentru economie*, decernat de MLNR și Academia Română; *Premiul AFER* pentru „Cartea de economie a anului”; alte distincții la conferințe internaționale etc. –, fiind coordonator sau membru în peste 15 proiecte de cercetare științifică și editor al revistei științifice *Economica*. În 2022, în calitate de câștigător al *Bursei Woodrow Wilson* a Institutului Cultural Român, a beneficiat de un stagiul de cercetare la Washington, D.C. Ziarist cu experiență, cu un portofoliu de peste 1000 de articole, multiplu laureat – *Premiul „Florin Petria”*, acordat de juriul Finmedia; *Premiul „Tânărul Journalist al Anului”*, din partea Fundației Freedom House și Edipresse AS; *Premiul „Reporter European”* etc. –, este un pasionat artizan de produse media (*The Market for Ideas* și altele).

Marius-Cristian NEACȘU (n. 1977) este conferențiar universitar doctor la Academia de Studii Economice din București (ASE), cu peste 20 de ani de experiență profesională, didactică, de cercetare și publicistică, în domeniile geografie și geopolitică. Coordonator al Masteratului „Geopolitică și Afaceri” (ASE București). Licențiat (2000), master (2001), doctor în geografie (2009) al Universității din București (Facultatea de Geografie). Are un master în domeniul „Economie și Afaceri Internaționale” (2011) la ASE București. Vicepreședinte al Societății de Geografie din România (SGR). Lucrări de specialitate: *Geostrategia* (2022) – coautor, *30 de ani de la sfârșitul Războiului Rece* (2021), *România 1918-2018. Un secol de frământări geopolitice* (2018) – coordonator și autor, *Simion Mehedinți și geopolitica românească* (2018) – autor, la care se adaugă peste 100 de alte titluri (cărți de specialitate, capitole în volume colective, articole științifice, manuale școlare și alte auxiliare didactice), peste 100 de comunicări la diverse manifestări științifice și 15 proiecte/granturi de cercetare sau cu componente de cercetare naționale și internaționale.

Cezar TECLEAN (n. 1972) este cercetător asociat în cadrul Academiei de Studii Economice din București, unde interesele sale academice vizează dezvoltarea regională în Uniunea Europeană (UE) și dinamica rețelelor de transport în cadrul economiei europene. Activitatea sa curentă de cercetare explorează modul în care echiparea spațială cu infrastructuri de transport generează accesibilitate și coeziune teritorială în UE, precum și raporturile dintre buna guvernare și disponibilitatea infrastructurilor de transport în spațiul european. Este doctor în geografie al Universității „Al. I. Cuza” din Iași (2009) și a susținut teza de doctorat în economie și afaceri internaționale la Academia de Studii Economice din București (2019). Totodată, cercetările sale anterioare au examinat geografia politică și relațiile de putere din spațiul arabofon și lumea ex-sovietică, iar în prezent este implicat într-un proiect postdoctoral privind impactul managementului guvernamental asupra calității rețelelor de transport în statele UE.